MISIMA JUKIO

Halál nyáron

„A halál... gyakran lesújt, ha teljében a nyár."
BAUDELAIRE: *Mesterséges Paradicsomok*

Az a.-i fürdő, Izu félsziget déli csúcsán, még ma is jóformán kihalt. A meder egyenetlen, ez igaz, sziklás, a hullámverés durva, de a víz tiszta, a part enyhén lejt a tenger felé, és kitűnően lehet úszni benne. Félreesik, nagyrészt ennek köszönhető, hogy nem olyan lármás, mocskos, mint a Tokió közeli fürdőhelyek. Autóbusszal öt órára van Tokiótól.

Eirakuszo, az egyetlen fogadó, kis házakat ad bérbe. Csak kettő-három található itt azokból a nyomorúságos ivókból, amelyek a legtöbb strandfürdőn egymást érik. A homok vastag, fehér, a tenger felé félúton egy fenyőkkel koronázott szikla, mintha egy tájképfestő helyezte volna el, hajol a víz fölé. Ha jön a dagály, a szikla derékig merül a tengerben.

És a kilátás is szép. Amikor a nyugati szél elsöpri a tenger páráját, fölsejlenek a nyílt tengeri szigetek, szinte karnyújtásnyira Ósima, egy kissé messzebb Tosima, és a kettő között egy apró, háromszög alakú sziget, amelynek Utonesima a neve. Nanago félsziget csúcsán a Szakai-fok, egyetlen sziklatömbből faragva, talapzatát mélyre ereszti a tengerbe; rajta túl a fok, amelyet jacui Sárkánypalotának hívnak, azután a Cumeki-fok, ahol minden éjszaka, ott lenn, egészen délen, egy világítótorony fénykévéje forog.

Ikuta Tomoko az Eirakuszo fogadó egyik szobájában ejtőzött. Három gyermek anyja, de alvó alakja láttán ezt senki nem gyanítaná. Az egyenesen szabott, egy kissé kurta, halvány rózsaszínű pamutruha nem fedte a térdét. Tomoko kerek karja, sima arca és az enyhén duzzadt ajkak gyermekien üdék voltak. Néhány verítékcsepp pergett alá a homlokán és az orrcimpa melletti gödröcskében. Legyek dongtak, forró volt a levegő, akár a kemencében. A rózsaszín pamutkelme alig-alig emelkedett meg, mintha a nyomott délután fojtogatta volna.

A szálloda többi vendége a parton volt. Tomoko szobája az első emeletről nyílt. Ablaka alatt egy fehér hinta állt, gyerekeknek. A mintegy száz négyzetméternyi gyepen székek voltak, asztalok, és a karikajáték karója. A karikák szerteszéjjel a füvön hevertek. Sehol egy lélek, egy odatévedt darázs dongása beleveszett a kerítésen túli hullámok morajába. A fenyők a kerítésig huzódtak, alattuk a homok és a habzó tenger. A fogadó mellett vízér csordogált. Kis tavat formált, mielőtt beleveszett volna az óceánba, a tó tükrén tucatnyi liba csapkodott és gágogott fülsértően minden délután.

Tomokónak két fia volt, Kijó és Kacuo, az egyik hat-, a másik hároméves, meg egy ötéves kislánya, Keiko. Mindhárman a strandon voltak, Tomoko sógornőjével, Jaszuéval. Tomoko a világ legtermészetesebb dolgának tartotta, hogy Jaszué vigyázzon a gyermekeire, miközben ő pihen.

Jaszue vénlány volt. Tomokónak Kijó születése után szüksége volt a segítő kézre; beszélt a férjével és elhatározták, hogy magukhoz hívják a vidéken élő Jaszuét. Jaszuénak semmi oka nem volt rá, hogy ne menjen férjhez. Nem volt különösen vonzó, de csúnyának se volt mondható. Kikosarazta a kérőit, egyiket a másik után, míg végül túljutott azon a koron, hogy feleségül kérjék. El volt ragadtatva, hogy fivére után mehet Tokióba, nem kérette magát, amikor Tomoko meghívta. A családja éppen házassági terveket szövögetett, egy vidéki nemesembert szemeltek ki neki.

Jaszue egy kissé lassú volt, de nagyon jó természetű. Tomokóhoz, aki fiatalabb volt nála, olyan alázatosan szólt, mint elsőszülött nővéréhez, és mindig adott rá, hogy tisztelettel bánjon vele. Kanazavából hozott hangsúlyai szinte teljesen eltűntek. A gyermekekkel foglalkozott és a háztartással, emellett varrni tanult, maga varrta a ruháit, és természetesen Tomokónak és a gyermekeknek is varrt. Vázlatfüzettel a kezében járta az elegáns városnegyedeket és a kirakatokból elleste az új divatot, még az is előfordult, hogy az eladónők rossz szemmel nézték és megszidták.

Jaszue divatos zöld fürdőruhában üldögélt a parton. Fürdőruhát nem tudott varrni, áruházban vette. Nagyon büszke volt északiasan fehér bőrére, alig fogta meg a nap. A vízből kijőve rögtön a napernyője alá sietett. A gyerekek a víz szélén homokvárat építettek, Jaszue meg azzal szórakozott, hogy nedves homokkal szórta be hófehér lábát. A homok, sötét rajzolatokkal, azonnal megszáradt a lábszárán, kagylótörmelékek csillantak meg benne, Jaszue gyorsan lesöpörte magáról a homokot, mintha megijedt volna, hogy örökre rádermed. Áttetsző, apró bogár mászott elő a homokból, majd elmenekült.

Lábait szétvetve, kezére támaszkodva Jaszue a tengert nézte. Nagy felhőtömb gomolygott fenségesen, hatalmasan az égen. Mintha minden földi zajt elnyelt volna, még a tenger moraját is.

Teljében volt a nyár, harag izzott a nap dárdáiban.

A gyerekek megelégelték a homokvárépítést. A tengerhez futottak, hasra vágták magukat, hogy csak úgy fröcskölt a part menti gödrökből a víz. Jaszue felriadt álmodozásából, amelyben teljesen elmerült, és utánuk iramodott.

De a gyerekek nem műveltek semmi rosszat. Megijedtek a tenger robajától. Pangó vizet találtak ott, ahol megtörtek a hullámok. Kijó és Keiko kéz a kézben álltak, a víz a derekukig ért, csillogott a szemük, érezték, hogy meztelen talpuk alatt mozog a homok.

- Mintha valaki húzna - mondta Kijó a húgának.

Jaszue odament hozzájuk és megtiltotta, hogy beljebb menjenek. Kacuóra mutatott. Nem hagyhatják magára, menjenek játszani vele. De a gyerekek rá

se hederítettek. Kézen fogva álltak, boldogan egymásra nevettek. Volt egy titkuk, egyes-egyedül az övék: a homok mozgott a talpuk alatt.

Jaszue félt a naptól. A vállára nézett, a mellére, és eszébe jutott a kanazavai hó. Belecsípett a mellébe. Elmosolyodott, hogy milyen meleg. A körme egy kicsit megnőtt - le fogja vágni, ha visszament a szobájába.

Sehol sem látta Kijót és Keikót. Biztosan visszamentek a partra.

De Kacuo egymagában volt. Furcsa grimaszt vágott és a nagynénje felé hadonászott.

Jaszue szíve kalapálni kezdett. A vizet nézte a lábánál. A hullámok most visszahúzódtak és a tarajukban, alig két méterre, egy kis barna test hintázott ide-oda. Egy pillanatra mintha felvillant volna Kijó sötétkék fürdőruhája.

Jaszue szíve dörömbölt. Beljebb merészkedett, mintha küzdenie kellene, hogy a testet kihozza a veszélyből. Egy hullám most kicsapott a partra, föléje duzzadt, a szeme láttára tört meg. Mellen csapta Jaszuét, aki felbukott a vízben. Szívrohamot kapott.

Kacuo zokogásban tört ki, egy fiatalember, a közeléből, hozzá futott. A tócsákon átvágva mások is odarohantak. A víz felcsapott sötét, meztelen testükre.

Néhányan látták, hogy Jaszue elesett. Nem álltak meg a gyereknél, hozzá futottak. De mintha hasonló pillanatokban valami előérzet szállná meg az embereket, futás közben mindenki érezte, hogy valami rosszabb történt, nem csak egyszerűen elesett valaki.

Jaszue a forró homokon feküdt. A szeme tágra meredt, a foga összeszorítva, mintha valami borzalmat szemlélt volna, ami ott, a szeme láttára támadt. Az egyik férfi megtapogatta a pulzusát. Nem vert.

- Az Eirakuszóban lakik - ismerte fel valaki.

Oda kellett hívni az igazgatót. Az egyik helybéli fiú, aki a világon semmiért nem adta volna át másnak ezt a fontos feladatot, nyakába szedve a lábát a tűzforró homokon a szállodába futott.

Az igazgató megérkezett. Negyvenedik évében járhatott. Rövidnadrágot viselt, kinyúlt pólót, a nadrág és a póló között flanelöv fedte a derekát. Azzal érvelt, hogy Jaszuét a szállodában kell elsősegélyben részesíteni. Volt, akinek más volt a véleménye. A vita végét meg sem várva, két fiatalember megragadta Jaszuét és magával vitte. A vizes homok, ahol feküdt, megőrizte az emberi test nyomát.

Kacuo bömbölve követte őket. Valaki felfigyelt rá és kézen fogta.

Tomokót felébresztették álmából. Az igazgató, aki ismerte mestersége csínját-bínját, szelíden megrázta. Tomoko fölemelte a fejét és megkérdezte, mi baj.

- A Jaszue nevű hölgy...

- Mi történt Jaszuéval?

- Elsősegélyben részesítettük, de mindjárt megérkezik az orvos.

Tomoko felugrott és az igazgató után sietett. Jaszue a füvön feküdt, a hinta

közelében, egy félmeztelen férfi lovagolt fölötte. Mesterségesen lélegeztette. A közelben volt egy szalmacsomó és néhány rozoga narancsosrekesz, két férfi tüzet igyekezett szítani. A lángok rögtön elmerültek a füstben. Az elmúlt éjszaka vihar volt, átnedvesedett a fa. Egy harmadik férfi a füstöt hajtotta el Jaszue arca előtt.

Jaszue hátravetett fejjel feküdt, mintha lélegzett volna. A falombokon átszűrődő napfényben verejtékcsöppek csillantak meg a lovagló férfi sötét hátán. Jaszue fehér lábai krétaszínűek voltak a füvön, puhák. Mintha árván hagyták volna őket, mintha nem is ők küzdöttek volna az imént.

Tomoko a fűbe térdelt.

- Jaszue! Jaszue!

Meg tudják menteni Jaszuét? Miért történt, ami történt? Mit fog a férjének mondani? Könnyek között, teljesen megzavarodva, kérdésről kérdésre ugrott. Hirtelen a körülötte álló emberekhez fordult. Hol vannak a gyermekei?

- Nézd, itt a mamád. - Egy középkorú halász a karjában tartotta a megrémült Kacuót. Tomoko a gyermekre pillantott és a fejével intett köszönetet.

Az orvos megérkezett és tovább folytatta a mesterséges lélegeztetést. A tűztől égő arcú Tomoko gondolatai összevissza csapongtak. Jaszue arcán hangya mászott. Tomoko lesöpörte és agyonnyomta. Egy másik hangya a haj tövében Jaszue füle felé igyekezett. Tomoko ezt is agyonnyomta. Csak a hangyákkal törődött.

A mesterséges lélegeztetés négy óra hosszat tartott. Végül megjelent a hullamerevség, és az orvos feladta. A testet letakarták egy lepedővel és a második emeletre vitték. A szobában sötét volt. Egy férfi villanyt gyújtott.

A kimerült Tomoko édes ürességet érzett. Nem volt szomorú. Eszébe jutottak a gyerekek.

- A gyerekek?

- A játékszobában, Gengóval.

- Mind a három?

- Három? - Az emberek egymásra néztek.

Tomoko félrelökte őket és leszaladt. Gengo, a halász, jukatában, könnyű köntösben ült a díványon, és egy képeskönyvet nézegetett Kacuóval, akinek a fürdőruhája fölé férfiinget húztak. Kacuo gondolatai azonban mintha másutt jártak volna. Nem érdekelte a képeskönyv.

Amikor Tomoko belépett, a szálloda lakói, akik tudtak már a tragédiáról, legyezőjüket leeresztették és Tomokóra szegezték a tekintetüket.

Tomoko szinte rávetette magát a gyerekre.

- Hol van Kijó és Keiko? - kiáltotta.

Kacuo félénken nézett az anyjára.

- Kijó... Keiko... buborékok... - és zokogásban tört ki.

Tomoko mezítláb a partra rohant. A fenyők tűlevele szúrta a talpát, amikor a kis erdőn átvágott. Már dagály volt, fel kellett másznia a sziklára, hogy eljusson a strandra. A homok fehéren terült el a lábánál. Az alkonyati fényben

messzire ellátott. Egy sárga-fehér sakktáblás napernyő volt a homokba szúrva. Az övé.

Az emberek utolérték a strandon. Tomoko, szinte önkívületben befutott a hullámok közé. Amikor megpróbálták megállítani, dühösen visszalökte őket.

- Nem látják? Két gyerek van ott.

Sokan nem hallották, mit mondott Gengo. Azt hitték, az asszony megbolondult.

Alig volt hihető, hogy az alatt a négy óra alatt, amíg Jaszuéval foglalkoztak, senkinek nem jutottak eszébe a gyerekek. A szálloda lakói általában együtt látták a három gyereket. És bármennyire feldúlt volt az anyjuk, különös volt, hogy senki nem szólt neki a két gyermek haláláról.

A hasonló incidensek azonban sokszor tömegpszichológiai hatást váltanak ki, amelynek következtében mindenkit, egy emberként, egyetlen egyszerű gondolat foglalkoztat. Nem könnyű kívül maradni az eseményeken. Más véleményen lenni sem könnyű. Délutáni szunyókálásából felriadva Tomoko egyszerűen csak azt fogta fel, amit mondtak neki, és eszébe se jutott kérdéseket feltenni.

Tüzek égtek egész éjszaka a part mentén. Félóránként fiatalemberek merültek alá a vízben, a testeket keresve. Tomoko is ott volt a parton. Nem bírt aludni, már csak azért sem, mert délután túl sokat aludt.

A strand bal oldalán, a földnyelv mögül, előúszott a nap, a reggeli enyhe szél arcon vágta Tomokót. Megrémisztette a nappali fény. Úgy érezte, a nappal fényénél kiderül az igazság, és a tragédia, először, igaz lesz.

- Nem gondolja, hogy pihennie kellene? - kérdezte egy idősebb férfi. - Szólunk, ha valamit találtunk. Bízza ránk!

- Kérem, kérem! - hajtogatta a szállodás, az álmatlanságtól vörös szemmel. - Már így is épp elég baja van! Mit szól majd a férje, ha maga is ágynak dől?

Tomoko épp ettől rettegett. A férjét viszontlátni felért egy találkozással az ügyésszel. De viszont kellett látnia. Közeledett az idő - egy újabb szerencsétlenség ideje.

Minden bátorságát összeszedve táviratot adott fel. Ez ürügyül szolgált, hogy otthagyja a strandot. Már úgy érezte, hogy neki kell irányítania a körülötte nyüzsgő búvárokat.

De elmenőben azért visszanézett. Békés volt a tenger. Ezüst fény szórt csillámokat a part mentén. Halak ugráltak fel a víz felszínére. Mintha megrészegültek volna. Igazságtalan volt, hogy Tomokónak boldogtalannak kellett éreznie magát.

A férje, Ikuta Maszaru, betöltötte a harmincötödik évét. A tokiói egyetemen szerzett diplomát, külügyi szakon, a háború előtt egy amerikai cégnél dolgozott. Jól beszélt angolul, ismerte a szakmáját - többre volt képes, mint hallgatagsága alapján gondolni lehetett. Egy amerikai autógyár japán irodájának igazgatójaként vállalati autót használt, részben reklámcélból, és 150 ezer jent

keresett havonta. Ügyesen tudott kihasználni minden helyzetet, hogy titokban is pénzhez jusson, a gyerekek ellátásában szobalány segített, Tomoko és Jaszue így kényelemben és biztonságban élt. Nem volt semmi ok rá, hogy a család létszáma megrövidüljön három taggal.

Tomoko táviratot küldött, mert nem akart Maszaruval telefonon beszélni. A külső városnegyedekben az volt a szokás, hogy a postahivatal azonnal telefonon továbbította az üzenetet; éppen akkor hívták Maszarut, amikor a férfi munkába indult. Azt hivén, hogy üzleti ügyben keresik, Maszaru nyugodtan vette fel a kagylót.

- Sürgős távirat érkezett A.-ból - mondta a postásnő. Maszaru nyugtalan lett. - Beolvasom. Ott van? „Jaszue meghalt. Kijó és Keiko eltűnt. Tomoko."

- Megkérhetem, hogy olvassa be még egyszer?

De másodjára is ugyanazt hallottta: „Jaszue meghalt. Kijó és Keiko eltűnt. Tomoko." Maszaru haragra gerjedt. Ez épp olyan volt, mintha minden különösebben elgondolható ok nélkül, a munkahelyéről hirtelen megkapta volna a felmondását.

Azonnal telefonált, hogy nem tud bemenni. Arra gondolt, kocsin utazik A. fürdőbe. De az út hosszú volt és veszélyes, nem volt biztos benne, hogy képes lesz ilyen feldúlt állapotban vezetni. A tetejébe nemrégiben volt egy balesete is. Úgy döntött, vonatra száll Itóig, onnan meg taxival megy tovább.

Különös és bonyolult, ahogy az előre nem látható esemény utat vág a tudatban. Maszarunak, aki úgy kelt útra, hogy azt sem tudta biztosan, milyen jellegű baj várja, volt rá gondja, hogy nagyobb pénzösszeget vegyen magához. A baj sok pénzbe kerül.

Taxival mentatokióipályaudvarra. Nemvoltbennesemmi, amitérzelemnek nevezhetnénk. Valami olyasfélét érzett, mint a rendőr, aki a bűnszínhelyére siet. Meg sem próbálta elképzelni, mi történt, inkább következtetni igyekezett, reszketett a kíváncsiságtól, hogy többet tudjon meg a balesetről, mely a közelében csapott le.

A felesége telefonálhatott volna. Félt elmondani, mi történt. Hibátlanul ráérzett felesége gondolatmenetére. De mindenképpen az az első, hogy ott legyen és a tulajdon két szemével lássa.

Kinézett az ablakon. A nyár teljében vakító volt a nap, vakítóbb, mint a tömeg fehér inge. Az út menti fák nehéz árnyéka derékszögben érte a földet, az egyik szálloda bejáratánál rikító vörös-fehér függöny feszült, mintha meg akarná tartani a nap nehéz fémsúlyát. A frissen felásott föld ott, ahol az utat javították, már kiszáradt, port vert.

A világ körülötte olyan volt, mint máskor. Nem történt semmi, és akár arra is gondolhatott, hogy vele sem történt semmi. Gyermekes bosszúság kerítette hatalmába. Egy ismeretlen helyen egy baleset, amihez nem volt semmi köze, elvágta a világtól.

A sok utas között egyet sem ért olyan szerencsétlenség, mint őt. Ez a gondolat mintha egy másik szintre helyezte volna, mint ahol a közönséges Maszaru tartózkodott, alá, vagy fölé, ki tudja. Különleges lett. Elkülönített.

Az az ember, akinek a hátán nagy anyajegy van, néha valószínűleg szükségét érzi, hogy felkiáltson: „Figyeljetek ide! Nem tudjátok, de nekem egy nagy, vörös anyajegy van a hátamon!"

És Maszaru szeretett volna a többi utashoz fordulni: „Mindenki figyeljen ide! Ti nem tudjátok, de én elvesztettem a nővéremet és három gyermekemből kettőt!"

Minden bátorsága cserbenhagyta. Ha legalább a gyermekei megmenekültek volna... Megpróbálta másképpen érteni a táviratot. Tomoko, félőrülten Jaszue halála miatt, talán azt hitte, hogy a gyerekek is meghaltak, pedig csak elkószáltak. Hiszen lehet, egy második távirat várja már odahaza. Maszarut hányták-vetették az indulatok, s mintha az érzései fontosabbak lettek volna annál, ami történt. Sajnálta, hogy nem hívta fel azonnal az Eirakuszo fogadót.

Az itói állomás előtti tágas tér szikrázott a nyári verőfényben. A taxiállomás mellett volt egy kis iroda, alig nagyobb egy őrbódénál. Bent irgalmatlan volt a napfény, a falakra szögezett sürgönyök papírja megsárgult és összepöndörödött.

- Mibe kerül az út A. fürdőig?

- Kétezer jenbe. - A férfi fején ellenzős sapka volt, törülközőt tekert a nyaka köré. - De ha nem sietős, a busz kevesebbe kerül. Öt perc múlva indul - tette hozzá nyájasan, vagy mert az út túlságosan is megerőltető lett volna.

- Sietek. A családomból most halt meg ott valaki.

- Igen? Ön rokona azoknak, akik A.-ban vízbe fulladtak? Fürdés közben. Két gyerek és egy asszony, tudja, egyszerre.

Maszaru körül a gyilkos napfényben forogni kezdett a világ. Egészen A. fürdőig egy szót sem szólt a sofőrhöz.

Az út menti tájban nem volt semmi rendkívüli. A taxi előbb egy poros hegyre kaptatott fel, majd leereszkedett a másik oldalán, a tenger csak ritkán bukkant elő. Amikor az egyik szűk útszakaszon egy másik autó jött szembe velük, a faágak, felvert madárrajként, a félig leeresztett ablaküveghez csapódtak, port és homokot szórva Maszaru jól vasalt nadrágjára.

Maszaru nem tudta eldönteni, hogyan viselkedjen a feleségével. Nem volt biztos benne, hogy egyáltalán van-e „természetes" közeledési mód, hiszen amit érzett, nem illett ide. Ilyen esetekben talán a mesterkélt a természetes?

A taxi beért A. fürdőbe. Az öreg halász fattyúmakrélával megrakott kosarat cipelt, miközben letért az útról a homokos fűre, hogy az autó elférjen. A férfi arca lebarnult a naptól, egyik szemén homályos hályog fehérlett. Bizonyára halászni volt a Nakama-foknál. Nyáron itt sok fattyúmakrélát, csattogóhalat, lepényhalat, kagylót fognak, a parton pedig mandarint, siitake gombát termesztenek.

A taxi áthaladt az Eirakuszo fogadó megfeketedett, öreg kapuján. Végighajtott a feljárón, az igazgató csattogó fapapucsban futott elébük. Maszaru gépiesen vette elő a tárcáját.

- Ikuta vagyok.

- Micsoda csapás! - mondta az igazgató mélyen meghajolva. Miután kifi-

zette a sofőrt, Maszaru köszönetet mondott az igazgatónak és egy ezerjenes bankjegyet nyomott a markába.

Tomoko és Kacuo szobája szomszédos volt azzal a helyiséggel, ahol Jaszue koporsóját felállították. A testet Itóból hozatott szárazjég borította, csak Maszarura vártak, hogy elhamvasszák.

Maszaru az igazgató előtt lépett be a szobába. Tomoko, aki épp ledőlt, hogy szundítson egyet, felugrott a zajra. Még ébren volt.

A haja ziláltan lógott, köntöse összegyűrődött. Mint halálra ítélt bűnös, mellén összefogva a jukatát, a férje elé térdelt. Meglepően fürgén mozgott, mintha előre kitervelte volna minden mozdulatát. Elkapta férjéről a tekintetét és zokogásban tört ki.

A férfi nem akarta, hogy az igazgató lássa, amint megnyugtatóan a felesége vállára teszi a kezét. Ez rosszabb volna, mintha a hálószobája legféltettebb titkait tenné közszemlére. Maszaru levetette a zakóját és keresgélt, hová akaszthatná fel.

Tomoko észrevette. A ruhásszekrényből előkapott egy kék vállfát és ráterítette az izzadságtól csuromvizes zakót. Maszaru leült Kacuo mellé, akit anyja sírása felriasztott, és az ágyból bámult rájuk. Az apa a térdére ültette a gyereket, aki élettelen volt, mint egy bábu. Hogyan tud ilyen kicsi lenni egy gyerek? Mintha játékszert fogott volna.

Tomoko, könnyeit hullatva, a szoba sarkában térdelt.

- Az egész az én hibám - mondta. Maszaru ezeket a szavakat kívánta hallani.

Az igazgató is könnyezett.

- Tudom, uram, hogy nem rám tartozik, de kérem, ne hibáztassa Ikuta asszonyt. Akkor történt, amikor ő lepihent, nem az ő hibája.

Maszarunak olyan érzése támadt, mintha valahol már hallotta vagy olvasta volna ezeket a szavakat.

- Értem, értem.

Ahogy az illendőség megkívánta, felállt, karjában a gyermekkel, odament a feleségéhez és kezét szelíden a vállára helyezte. Nem esett nehezére a mozdulat.

Tomoko még keservesebb sírásra fakadt.

Másnap előkerült a két kis test. A csendőrség búvárai végül a félsziget csúcsánál találtak rájuk. A tengeri férgek már kikezdték őket, kettő-három még az orrlyukukba is bemászott.

Az efféle balesetek kívül esnek a szokások parancsain, az emberek mégis úgy érzik, kötelességük alávetni magukat a szokásoknak, még jobban, mint máskor. Tomoko és Maszaru nem feledkeztek meg egyetlen válaszlevélről, egyetlen köszönetet kifejező ajándékról sem, melyeket a szokás megkövetelt.

A haláleset mindig sok szervezéssel jár. Mindketten szakadatlanul, megszállottként tevékenykedtek. Különösen Maszarunak, mint családfőnek, mintha egyetlen pillanata sem lett volna, hogy bánatának szentelje magát.

Ami Kacuót illeti, ő úgy látta, ünnepnap következik ünnepnapra, s mindegyik felnőtt eljátssza a maga szerepét.

A bonyolult ügyeknek mindenesetre a végére értek. Az áldozati adomány összege tetemes volt. Ez az összeg mindig nagyobb, ha a még dolgozó családfő adja, ő, a túlélő, és nem a halott.

Maszaru és Tomoko kénytelen volt erőt venni magán és megtenni mindent, amit meg kellett tenni. Tomoko nem értette, hogyan érezhet valaki halálos fájdalmat és hogyan tud mégis beleveszni a részletekbe. Az is meglepő volt, miképpen tud enni, miközben nem is érzi az ételek ízét.

A legjobban Maszaru szüleivel félt találkozni. Anyósa és apósa Kanazavából érkezett, épp időben, a temetésre. „Az egész az én hibám" - erőltette Tomoko újra és újra, de vigasztalásul a tulajdon szüleihez fordult.

- De hát kit siratnak jobban? Én is elveszítettem két gyermekemet. Azért vannak itt, hogy szemrehányást tegyenek. Elhalmoznak vádakkal, nekem meg bocsánatot kell kérnem. Úgy néznek rám, mint valami bamba szolgálóra, aki véletlenül a fürdővízbe ejtette a csecsemőt. De hiszen Jaszue volt. Milyen szerencsés Jaszue, hogy meghalt! Hát nem látják, ki az áldozat? Anya vagyok, aki két gyermekét elveszítette.

- Ne légy igazságtalan! Ki vádolna téged? Hát nem Maszaru anyja mondta, könnyek között, hogy téged sajnál a legjobban?

- Ezt csak úgy mondta!

Tomoko elégedetlen volt, minden ízében. Lefokozottnak érezte magát, mint akit sötétségre kárhoztattak, olyan valakinek, akinek nem ismerik el a valódi értékeit. A mély fájdalomnak, ami mardosta, kivételes előjogokkal kellene járnia, ő legalábbis így gondolta. Ehelyett még neki kell bocsánatot kérnie az anyósától! Az anyjához futott, amikor ingerlékenysége, mint a tűzként égető viszketegség, elhatalmasodott rajta.

Nem tudta, de kétségbeesését valójában az emberi érzelmek szegénysége okozta. Hát nem irracionális, hogy nincs semmi különbség, ha tíz ember halálát siratjuk, vagy csak egyetlenegyét?

Tomoko azon tűnődött, miért nem esik össze. Különösnek tűnt fel előtte, hogy nem esik össze, hanem itt áll, gyászruhában, több mint egy órája, a nyári forróságban. Időnként rosszul lett, de a halál előtti szörnyű rémület mindig megmentette. „Erősebb vagyok, mint hittem" - gondolta, az anyja felé fordítva könnyben fürdő arcát.

Amikor Maszaru Jaszuéról beszélt a szüleivel, könnyezett, mert a nővére vénlányként halt meg, és Tomoko ezért egy kicsit megharagudott rá.

- Ki számít neki jobban - szerette volna megkérdezni -, Jaszue vagy a gyerekek?

Nem kétséges, feszült volt, ugrásra kész. Nem tudott elaludni a szertartás előtti éjszakán, pedig tudta, hogy aludnia kellene. A fejfájás még csak meg sem kísértette. Az agya világos volt, majd szétpattant.

A vendégek gyötrődtek miatta, ő meg így válaszolt nekik: - Ne törődjenek velem! Mindegy, hogy élek vagy meghalok.

Az öngyilkosság és a megőrülés gondolata már nem kínozta. Kacuo miatt egy ideig jó oka lesz rá, hogy folytassa az életet. De néha eltöprengett, hogy talán a bátorsága hiányzik, vagy talán a bánata apadozik, mindenesetre Kacuóra nézve, akinek a feketébe öltözött asszonyok felolvastak, azt hajtogatta, hogy mégis jó, hogy nem ölte meg magát. Ezeken az estéken a férje karjaiban feküdt, és az éjjeliszekrény lámpájának fénykörében, elkerekedett nyúlszemekkel ismételgette: - Tévedtem. Az én hibám. Tudnom kellett volna, már a legelején, hogy nem szabad ráhagynom a három gyereket Jaszuéra.

A hangja öblös volt, mint amikor egy hang a hegyen visszhangot keres.

Maszaru tudta, mit jelent ez a makacs felelősségkeresés. Az asszony valami büntetésre várt. Mondhatni, kiéhezett a büntetésre.

A tizennegyedik napi szertartás után az élet visszatért a rendes kerékvágásba. Mindenki arra biztatta őket, menjenek el valahová pihenni, de akár a hegy került szóba, akár a tenger, Tomokót mindkettő megrémítette. Meg volt győződve róla, hogy a baj soha nem jár egyedül.

Egy nyár végi este Tomoko Tokió belvárosába, a Ginzára ment Kacuóval. A férjével volt találkozója, hogy együtt vacsorázzanak, munka után.

Kacuo már kezdte megszokni, hogy mindent megkapott, amire csak vágyott. Az apja meg az anyja mindennel elhalmozta. Úgy bántak vele, mint egy üvegbabával, és kész cirkusz volt vele átkelni az úttesten. Az anya pillantása a vörös lámpánál megálló autókat és teherautókat fürkészte, rohanva ment át a túlsó járdára, a kis kezet görcsösen szorongatva.

A kirakatokban a szezon utolsó fürdőruhái bántották a szemét. El kellett fordítania a tekintetét az egyik zöld trikóról, amely Jaszue fürdőruhájára hasonlított. Aztán eltűnődött, hogy a bábunak van-e feje. Mintha nem lett volna, de mégis volt, arca a megtévesztésig hasonlított Jaszue élettelen arcára, nedves, zilált haja alatt a lehunyt szempárral. Valamennyi bábu olyan volt, mintha vízbe fulladt volna.

Csak legalább véget érne már a nyár! Már a „nyár" szó is a halál bomlasztó gondolatát keltette. Úgy érezte, az esti nap is bomlasztóan meleg.

Mivel korán érkeztek a találkozóra, Tokomo betért Kacuóval egy áruházba. A zárás előtt fél órával lehettek. Kacuo meg akarta nézni a játékokat, felmentek a harmadik emeletre. Elsiettek a strandjátékok előtt. Családanyák buzgón vájkáltak a leértékelt gyermekfürdőruhák halmában. Egy asszony az ablak előtt egy sötétkék nadrágot vett szemügyre, a délutáni napfény megcsillant az öv csatján. Lelkesen szemfödelet keres - gondolta Tomoko.

Amikor megvásárolták az építőkockákat, Kacuo a tetőre kívánkozott. A játszótéren hűvös volt. A kikötő felől érkező, erős szél meglobogtatta a függönyöket.

A védőrácson át Tomoko lenézett a városra, a Kasidoki hídat látta, a Cukisima raktárakat, a kikötőben levő hajókat.

Kacuo elengedte a kezét, hogy a majomketrechez menjen. Tomoko követte. A majomnak, talán a szél miatt, igen erős volt a szaga. A homlokát ráncolva nézett rájuk. Amikor kezével a csípőjén az egyik faágról a másikra ugrált, Tomoko észrevette az öregecske arc oldalán a mocskos fület, a kidagadó vörös erekkel. Soha nem nézett még meg állatot ilyen figyelmesen.

A ketrec mellett vízmedence volt. A szökőkutat már elzárták. A téglaperem körüli szegélyen egy gyermek, talán annyi idős, mint Kacuo, óvatosan egyensúlyozott. A szülei nem voltak sehol.

– Remélem, hogy beleesik. Remélem, hogy beleesik és megfullad.

Tomoko szemével követte a bizonytalan lépteket. A gyermek nem esett le. Miután körbejárt, észrevette Tomoko pillantását és büszke nevetésben tört ki. Tomoko nem nevetett. A gyermek mintha kigúnyolta volna.

Tomoko kézen fogta Kacuót és gyorsan lement a tetőről.

Vacsora közben, egy túl hosszú szünet után, Tomoko megszólalt.

– Milyen nyugodt vagy! És egyáltalán nem is látszol szomorúnak!

Maszaru meglepetten hátranézett, nem hallotta-e meg valaki.

– Hát nem érted? Egyszerűen csak azt szeretném, ha megnyugodnál.

– Ne fáradj!

– Ezt mondod te. És Kacuo?

– Nem vagyok jó anya, az már szent igaz!

Ezzel a vacsora el volt rontva.

Maszaru egyre inkább visszavonult felesége bánata láttán. A férfinak dolgoznia kell. A munka eltereli a figyelmét. Tomoko viszont ápolta a bánatát. Maszarunak minden hazatérésekor szembe kellett néznie ezzel az egyhangú fájdalommal, így aztán egyre későbben járt haza.

Tomoko visszahívta a szobalányt, aki azelőtt náluk dolgozott, és nekiajándékozta Kijó és Keiko ruháit és valamennyi játékát.

Egy reggel Tomoko később ébredt, mint máskor. Maszaru, aki a múlt este is ivott, a nagy ágy másik felén feküdt összekuporodva. A szobában ott terjengett az alkohol nehéz szaga. Csikorogtak a rugók, amint a férfi megfordult álmában. Most, hogy Kacuo egyedül maradt, Tomoko az első emeleti hálószobájukban altatta, bár természetesen tudta, hogy ez nem helyes. Ágya és Kacuo ágyának szúnyoghálóján át nézte az alvó gyermek arcát. Alvás közben a gyerek mindig egy kis grimaszt vágott.

Tomoko kinyújtotta a kezét a szúnyoghálón túlra, hogy elhúzza a függönyt. A kenderkötél durvasága jólesett izzadó tenyerének. A függöny egy kissé szétnyílt. A fény beszivárgott a szantálbokor alatt, az árnyékok egymásra vetültek, édesen terült szét a széles levelek bozontja. Verebek lármáztak. Minden reggel csivitelve ébredtek, és mintha sorba álltak volna, hogy bejárják az ereszt. A kis lábak végigkopogtak az eresz egyik végétől a másikig, majd vissza. Tomoko hallgatta és mosolygott.

Áldott volt a reggel. Minden ok nélkül áldott, ezt Tomoko is érezte. Csendesen elnyúlt az ágyon, feje a párnán. Boldogság járta át minden porcikáját.

Hirtelen tátva maradt a szája. Rájött, mitől boldog. Ez volt az első éjszaka, hogy nem álmodott a gyermekeiről. Minden éjszaka róluk álmodott, de az elmúlt éjszaka nem. Csak valami kedves, bolondos álma volt.

Ilyen gyorsan felejt - borzalmasnak tűnt fel a szívtelensége. Könnyekben tört ki, bocsánatért esdekelt a gyermekek szelleméhez. Maszaru felnyitotta a szemét, ránézett. De békét érzett a könnyekben, nem a szokásos nyugtalanságot.

- Megint róluk álmodtál?

- Igen. - Ez egyszerűbb volt, mint megmondani az igazat.

De most, hogy hazudott, bosszantotta, hogy a férje nem sír vele. Ha legalább könnyeket látott volna a szemében, el tudta volna hinni a saját hazugságát.

A negyvenkilencedik napi szertartás is véget ért. Maszaru sírhelyet vásárolt a Tama temetőben. Családjának eddig nem voltak halottai, ezek voltak az első sírok. Jaszue feladata lesz a Távoli Parton is a gyermekekre vigyázni: a család beleegyezésével egy sírba fogják temetni a hamvaikat.

Tomoko félelmei úgy apadtak, ahogy a szomorúsága növekedett. Maszaruval és Kacuóval ment megnézni az új sírhelyet. Beköszöntött az ősz.

Mondják, ha a hitvesek több mint három éve élnek már együtt, kimerítettek minden komoly beszélgetést, de az a tragédia, amely az Ikuta családdal történt, sötét nyomot hagyott a házaspár lelkében. Ezt különösen akkor lehetett észrevenni, amikor együtt indultak el valahova. A kívülálló számára úgy tetszett, hogy egymásra találtak, hiszen mindketten komorak és mogorvák.

Gyönyörű volt az idő. A hőség elhagyta a tágas, világos eget.

Az emlékezet néha párhuzamosan futtatja az órákat, vagy egymásra ülepíti őket. Ezen a napon két ízben is különös játékot űzött Tomokóval. Talán a túlságosan világos ég és a világos nap tette, hogy tudatalattija redői egymásra csúsztak.

A vízbefulladás előtt két hónappal történt az autóbaleset. Maszaru nem sebesült meg, természetesen, de azóta Tomoko soha nem ült vele autóba, ha Kacuo is velük volt. Maszarunak ma is vonatra kellett szállnia.

M.-nél szálltak át, hogy a kis vonattal menjenek a temetőbe. Maszaru szállt le elsőnek Kacuóval. A tömeg miatt Tomoko csak az ajtó becsukódása előtt egy-két másodperccel tudott leszállni. Éles sípszót hallott, amikor az ajtó becsukódott mögötte, ő meg sikoltozva megfordult, hogy feltépje. Azt hitte, Kijó és Keiko a szerelvényen maradt.

Maszaru megragadta a karjánál fogva. Tomoko bizalmatlanul pillantott rá, mintha rendőr volna, aki azért jött, hogy letartóztassa. Egy pillanattal később, amikor magához tért, megpróbálta megmagyarázni, mi történt; meg kellett magyaráznia. Ám magyarázkodása csak még nagyobb zavart keltett. Maszaru azt hitte, a felesége komédiázik.

Vajon Maszarunak volt igaza? Máskor is feltörhetnek az ilyenhez hasonló heves érzelmek, melyeket emlékezés, egy ismerős mozdulat, vagy egy már

korábban átélt helyzet megismétlődése vált ki. Tomoko lelke tiltakozott - igaz, meglehetősen sután - az élet kíméletlen elviselhetetlensége ellen.

A kis Kacuo elragadtatva nézte az állomásra befutó öreg mozdonyt, mely a temetőbe vitte őket. Magas volt a kéménye és csodálatosan vastag, mintha talapzaton állna. A masiniszta koromfekete fapárkányra könyökölt. A mozdony fújtatva, prüszkölve, nyikorogva végül lefékezett a kültelki gyászos veteményeskertek között.

Tomokót, aki még soha nem járt a Tama temetőben, elkápráztatta ez a derűs pompa. Ekkora tér és mind a halottaknak? Zöld gyep, széles utak, fasorok a végtelenbe vesző, világos, kék ég alatt. A halottak városa tisztább volt és rendezettebb, mint az élőké. Sem neki, sem a férjének nem volt eddig dolga temetőkkel, de nem tartotta szerencsétlenségnek, hogy ezentúl megkülönböztetett látogatók lesznek. Mintha a gyász időszaka, a bánat és lesújtottságuk közszemlére tétele biztonságérzetet adott volna nekik, ugyan nem gondolkoztak el ezen, de valami állandó, könnyű, már-már kellemes érzés járta át őket. Hozzászoktak a halálhoz, és mint azok az emberek, akik megszokták a bűnt, szinte úgy érezték, hogy nincs félnivalójuk az élettől.

A sírhely a temető túlsó végében volt. Átizzadva haladtak át a rácsos kapun, kíváncsian nézegették T. admirális síremlékét, és egy tükrökkel kirakott, meglehetősen rossz ízlésre valló sír megnevettette őket.

Tomoko az őszi bogarak cirpelését hallgatta az árnyékban, mélyen beszívta a tömjén és a frissen vágott fű illatát. „Milyen kedves hely! Lesz hol játszaniuk, nem fognak unatkozni. Azt kell gondolnom, hogy jól fogják érezni magukat. Még mit nem képzelek!?"

Kacuo megszomjazott. Az útkereszteződésnél egy barna torony magasodott. Az alsó lépcsőfokok megfeketedtek a középen csordogáló kút vizétől. Néhány gyerek, belefáradva a szitakötők kergetésébe, szürcsölve ivott, egymást fröcskölte. Kis szivárvány táncolt a fel-felívelő vízsugárban.

Kacuo nem sokat töprengett. Inni akart, de nagyon. Kihasználva, hogy az anyja elengedte a kezét, a lépcső felé futott. - Hová futsz? - kiáltotta az anyja. - Vizet inni - a gyerek vissza se fordította a fejét. Az anya utána szaladt és mindkét kezét hátraszorította. - Fáj - tiltakozott a gyerek. Még meg is ijedt! Mintha hátulról egy szörnyeteg ugrott volna rá.

Tomoko letérdelt a kavicsra, maga felé fordította a gyereket. A fiú az apjára pillantott, aki néhány méterre tőlük, egy kerítés tövében állt és csodálkozva nézte őket.

- Nem szabad innod a vízből! Van saját vizünk.

És Tomoko elővette a termoszt, a térdén kicsavarta a fedelét.

A sírhelyhez értek. A temető újonnan megnyílt részén volt, sírkövek sora mögött. Növendékbokrok is voltak itt-ott, ha az ember figyelmesen szemlélte, mintha valamiféle rendet követtek volna. A hamvakat még nem szállították ide a családi sírboltból, és nem látszott, hol lesz a sír. Üres földdarab volt, spárgával körülvéve.

- Itt lesznek mind a hárman - mondta Maszaru.

Tomokót nem bántotta a megjegyzés. - Hogyan is történhet ilyen valószínűtlen dolog? - morfondírozott. Hogy egy gyermek belefulladjon az óceánba, ilyen eset megtörténhet, és bizonyára mindenki belenyugszik. De ha egyszerre három ember fullad bele, az agyrém! Ha tízezren, az megint más. A természeti csapásban, vagy a háborúban nincs semmi agyrém. Egy halott ugyanolyan megrendítő és ugyanannyit nyom a latban, mint egymillió halott. De ami csak egy kicsit is túlzás, más megítélés alá esik...

- Hárman egyszerre! De hát ez értelmetlen! Hárman egyszerre! - hajtogatta.

Ez sok volt egy családnak, kevés az emberiségnek. Itt nem volt semmi társadalmi érdekeltség, mint például egy hősi halottnál, vagy egy olyan embernél, aki munkavégzés közben veszíti el az életét. Asszony módra, megátalkodottan, Tomoko minden gondolata a hármas szám rejtélye körül forgott. Maszaru, a társadalmi lény, végül oda lyukadt ki, hogy jobb úgy látni a dolgokat, ahogy a társadalom látja: valójában szerencsések, hogy az ő esetükben nem volt társadalmi érdekeltség.

Amikor az állomásra értek, Tomoko másodjára is áldozata lett a feltorlódott időnek. A vonatra húsz percig kellett várni. Kacuo szeretett volna egy sárkányt, az állomás előtt árulták. A sárkányok pálcikán lógtak, tűzött, színes kartonból készültek, volt szemük, fülük és farkuk.

- Még van időnk, hogy sárkányokat vegyünk! - kiáltotta Tomoko.

- A gyerekek is úgy szeretik!

- Nekem is volt, amikor kicsi voltam.

Tomoko vett egy sárkányt az öregasszonytól és Kacuo kezébe nyomta. Egy pillanattal később azon kapta magát, hogy a többi árusnál nézelődik. Vásárolni akart valamit Kijónak és Keikónak is, akik otthon maradtak.

- Mi történt? - kérdezte Maszaru.

- Nem tudom, mi lelt. Azt hittem, a másik kettőnek is vennem kell valamit. - Tomoko fölemelte kerek, fehér karját és két öklével dörzsölni kezdte a szemét meg az arcát. Az orrcimpája úgy reszketett, mintha azonnal sírva fakadna.

- Eredj, végy nekik valamit! Vegyél nekik is valamit! - Maszaru feszült hangon, szinte könyörgött. - Majd otthon a házioltárra tesszük.

- Nem. Ahhoz élniük kell. - Tomoko orrához szorította a zsebkendőjét. Ő élt, de a többiek meghaltak. Ez volt a nagy baj. Micsoda kegyetlenség életre kárhoztatva lenni!

Még egyszer körülnézett: a bárok és az éttermek vörös fényei az állomással szemben, a kőfaragók üzletei előtt az egymásra halmozott fehér, fénylő gránitlapok, a sárguló papír tolóajtók az emeleten, a háztetők cserepei, az est leszálltával elsötétülő kék ég, mely áttetsző volt, mint a porcelán - minden világos volt, éles. Az élet irgalmatlanságában ugyanolyan mély béke honolt, mint az ájulás pillanatában.

Az ősz kifáradt, napról napra nyugodtabb lett a család élete. Nem mintha a bánat elhalványodott volna. Maszarut a családi otthon örömei és Kacuo iránti szeretete korábban vitték haza munka után, látva, hogy a felesége lecsillapodott; és amikor a beszélgetésük, miután Kacuót lefektették, olyan mederben kezdett folyni, amit mindketten kerülni akartak, még ebben is sikerült vigaszt találniuk.

A mindennapjaikat szörnyű csapás zúzta össze, majd lassan távolodni kezdett, s ez új félelemmel járt, amibe szégyen is vegyült, mintha bűnt követtek volna el, amelyre nem derül fény soha. Hárman hiányoztak a családból, ez a tudás szakadatlanul velük élt, és a telítettség különös érzésével ajándékozta meg őket.

Senki nem őrült meg. Senki nem lett öngyilkos. Senki még csak meg sem betegedett. A szörnyű esemény elmúlt, árnyéka zsugorodott. Tomoko mármár unatkozni kezdett. Mintha várt volna valamire.

Hosszú ideig nem mentek se színházba, se hangversenyre, de Tomoko ürügyet talált: ezeket az örömöket tulajdonképpen a csapás sújtotta embereknek találták ki. Egy híres amerikai hegedűművész koncertsorozatot adott, Maszarunak sikerült jegyet szereznie, elmentek a koncertre Tomokóval. Kacuónak otthon kellett maradnia, részben azért, mert Tomoko a férje autóján akart menni a hangversenyre.

Hosszú ideig készülődött. Sok időbe telt, amíg rendbe szedte hónapok óta elhanyagolt haját. A tükörből visszaverődő arca, amikor elkészült, maradéktalanul feltámasztotta a rég elfelejtett örömöket. Van-e nagyobb öröm, mint amikor beleveszünk saját tükörképünkbe? Tomoko elfelejtette már, milyen igéző tud lenni a tükör - a lelket makacsul kínzó bánat kiszakít a tükör mámorából.

Egyik kimonót a másik után próbálta fel, végül egy pompás lilát választott, hímzett obival. Maszaru, aki az autó volánjánál várakozott, megdöbbent felesége szépségétől.

Az emberek Tomoko után fordultak a ruhatárban. Maszaru végtelenül boldog volt. Tomoko mindenesetre úgy érezte, bármilyen szépnek is tartják, valamije hiányzik. Nem is olyan régen elégedetten ment volna haza, miután oly sok ember figyelmét magára vonta. De már tudta, a belsejét roncsoló kielégületlenségre egyszerű a magyarázat: a pezsgő élet sűrűjében most sokkal jobban érezte, végtelen messze még fájdalmára a gyógyulás. Tulajdonképpen, hogy most más külsőt vett fel, a régi sértettség tört fel belőle, amikor még Tomokónak úgy tetszett, hogy környezete nem érez kellően vele együtt a fájdalmában.

A zene megrendítette, szomorú arccal ment át az előcsarnokon. Találkozott egy barátnőjével. Arcának szomorúsága teljes összhangban volt barátnője halk vigaszszavával. A barátnő bemutatta a fiatal férfit, aki elkísérte. A fiatalember nem tudott Tomoko bánatáról, nem mondott semmi vigasztalót.

A társalgása köznapi volt, egy-két kritikai megjegyzést is megkockáztatott a zenéről.

- Micsoda érzéketlen ember! - gondolta Tomoko, szemével követve a tömegben távolodó, fényes fejet. - Látnia kellett volna, milyen bánatos vagyok!

A fiatalember magas volt, fejjel kimagasodott a tömegből. Amikor elfordította a fejét, Tomoko látta a szemöldökét, nevető szemét, a homlokára hulló hajtincset. A barátnőből csak a feje búbja látszott.

Tomokóba féltékenység nyilallt. Valami mást várt volna a fiatalembertől a vigasz néhány szavánál, más szavakra vágyott, különleges szavakra? A lelke beleremegett a gondolatra. Azt hajtogatta magában, hogy esztelenség ez az új gyanú. Ő, akinek a férje soha nem okozott csalódást!

- Nem vagy szomjas? - kérdezte a férje, aki egy barátjával társalgott. - Van narancslé.

A narancslevet szalmaszállal itták, az üvegből. Tomoko hunyorogva nézett, mint a rövidlátók. Egyáltalán nem volt szomjas. Eszébe jutott az a nap, amikor nem engedte, hogy Kacuo igyon a kút vizéből és helyette forralt vizet adott neki. Nem csak Kacuo volt veszélyben. A narancslé is biztosan tele van mindenféle bacilussal.

Tomoko egy kissé elveszítette a fejét az örömkeresésben. Mintha bosszút akart volna állni azért, hogy neki örömre van szüksége.

Természetesen nem kísértette meg a gondolat, hogy hűtlen legyen a férjéhez. Bárhová ment, vele ment, vagy vele akart menni.

Lelke egyre többet időzött a halottaknál. Ha valami szórakozásból hazatért, látni akarta Kacuo alvó arcát, akit a szobalány korán ágyba tett, s két halott gyermekére gondolva elöntötte a lelkiismeret-furdalás. Olyannyira, hogy az örömkeresés hovatovább a rossz lelkiismeret előidézésének lett a biztos útja.

Tomoko hirtelen a fejébe vette, hogy varrni van kedve. Nem ez volt az első alkalom, hogy Maszarunak nehezére esett a női lélek bakugrásait követni.

Tomoko varrni kezdett. Már nem kereste csökönyösen a szórakozást. Nyugodtan szemlélte maga körül a dolgokat, elhatározván, tökéletes háziasszony lesz belőle. Az az érzése támadt, hogy „szemtől szembe nézi az életet".

A hanyagság nyilvánvaló jelei vették körül. Úgy érezte, hosszú utazásból tért meg. Egy álló napot töltött el mosással, egy másik napot a rendezkedéssel. A vén szobalány kezéből valósággal kitépte a munkát.

Tomoko rátalált Kijó egy pár zoknijára és egy világoskék kis filcpapucsra, mely Keikóé volt. Ezek az ereklyék elmerítették az emlékezésben, édes könnyeket ontott közben, de egyúttal mintha balszerencsét hordoztak volna. Felhívta jótékonykodással foglalkozó barátnőjét, s átérezve nemeslelkűségét, minden ruhát, még azt is, ami jó lett volna Kacuónak, egy árvaháznak ajándékozott.

Varrógépe mellett ülve Tomoko elegáns ruhatárat állított össze. Néhány divatos kalap elkészítésére is gondolt, de nem volt rá ideje. A varrógépnél

elfelejtette a bánatát. A gép zümmögése és mozgása elvágta azt a másik, kikihagyó dallamot, mely hullámzó érzéseit kísérte.

Miért is nem próbálkozott hamarabb az érzések ellen ezzel a gépies munkával? Hát azért nem, mert akkor talált rá, amikor szíve már nem állt ellen, mint régen. Egy nap megszúrta az ujját s egy csepp piros vére kicsordult. Megijedt. A fájdalom együtt jár a halállal.

De az ijedtséget egy másik érzés követte: ha egy ilyen közönséges baleset a halálhoz vezethet, imái meghallgatásra találtak. Egyre több időt töltött el a varrógépénél. De a világ legbiztonságosabb gépe volt. Még csak meg sem sebezte.

De még így is hiányzott valami. Várt valamire. Maszaru nem követte a bizonytalan keresgélésben, s egy egész nap is eltelt, hogy szóltak volna egymáshoz.

Közeledett a tél. A sír elkészült, a hamvakat eltemették.

A tél magányosságában sóvárogva gondolunk a nyárra. A nyár emlékei éles árnyékot vetettek az életükre. Ám az emlékek mintha egy meséskönyvből bukkantak volna elő. A téli tűz mellett minden olyan lett, mint valami regényben.

Tél derekán Tomoko teherbe esett. A feledés, most először, kötelesség lett. Soha azelőtt nem voltak ilyen óvatosak - különösnek tetszett, hogy a gyermek biztonságban megszülethet, és természetesnek az is, hogy elveszíthetik.

De minden jól alakult. Vonalat húztak önmaguk és a régi emlékek közé. Erőt merítve a szíve alatt hordott gyermekből, Tomoko most először merte kimondani, hogy nyoma sincs a fájdalmának. Ezt a tényt el kellett ismernie.

Tomoko igyekezett megérteni, mi történt. Nehéz az azonnali megértés. A megértés később jön. Elemezzük az érzéseinket, okoskodunk, magyarázkodunk. Ha a múltba nézett, Tomoko elégedetlen volt az érzéseivel: nem voltak megfelelőek. Kétségtelen, hogy elégedetlensége tovább tartott volna, tovább nyomta volna a lelkét, mint maga a bánat. De nem mehetett vissza, még egyszer megpróbálni.

Önmagának sem akarta bevallani, hogy megkérdőjelezhető a viselkedése. Anya volt. Ugyanakkor, nem tehetett róla, kétségek gyötörték.

Az igazi feledés nem jött még el, de valami rávarasodott Tomoko fájdalmára, úgy, ahogy a vékony jégréteg befedi a tó felszínét. Néha-néha beszakad, de egy éjszaka se kell hozzá és megszilárdul.

A feledés akkor mutatkozott meg teljes erejében, amikor már észre se vették. Beszivárgott az életükbe. Láthatatlan mikrobaként támadta meg a szervezetet és szakadatlanul, lassan növekedésnek indult. Tomoko úgy viselkedett, bár nem volt tudatában, mint ahogy álmunkban fejtünk ki ellenállást. Rosszul érezte magát, amiért megadja magát a feledésnek.

Azzal áltatta magát, hogy a szíve alatt hordott gyermek hozta el a feledést.

Ám a gyermek csak siettette. A baleset kontúrjai lassacskán megtörtek, halványodni kezdtek, összemosódtak, szétfoszlottak.

A nyári égen rémületes márványkép tűnt fel, gyászos, krétafehér. Beleolvadt egy felhőbe - karjai lehulltak, a fej eltűnt, a hosszú kard aláhullott. A kőarc láttán az ember minden haja szála az égnek meredt, de a kő málladozni kezdett, a darabjaira hullott szét.

Egy nap Tomoko azon kapta magát, hogy elzárja a rádiót, amikor egy anya tragédiájáról volt szó, aki elveszítette a gyermekét. Maga is megdöbbent a gyorsaságon, amellyel ledobta magáról az emlékezet terhét. Negyedik gyermekét váró anyaként erkölcsi kötelességének tartotta, hogy ellenálljon, ne vesszen bele a bánat gyönyörébe. Ezekben a hónapokban Tomoko megváltozott.

A gyermek kedvéért el kellett nyomnia érzelmei sötét hullámzását. Meg kellett őriznie belső egyensúlyát. Több örömét lelte abban, amit a lelki higiénia diktált, mint az alattomos feledés ajándékában. Mindennek a tetejébe szabadnak érezte magát. Mintha végzést kapott volna, szabad volt. A feledés természetesen mutatta meg az erejét. Tomoko megdöbbent, milyen könnyen irányítható a szíve.

Leszokott az emlékezésről és már nem tartotta különösnek, hogy száraz marad a szeme a születésnapi szertartásokon vagy a temetőben. Azt képzelte, nagylelkű lett, aki mindent képes megbocsátani. Például amikor beköszöntött a tavasz, nyugodtan elvihette Kacuót a szomszéd parkba sétálni, s már nem érezte, noha megpróbálta feltámasztani a lelke mélyén, a féltékeny gyűlöletet, amely közvetlenül a tragédia után azonnal elöntötte volna a homokban játszó gyermekek láttán. Mivel elfelejtette a sajátjait, minden gyermek békében élhetett. Így gondolta.

A feledés Maszarut hamarabb utolérte, mint a feleségét, de ez nem jelentett nála hidegséget. Az érzelmi hullámok őt többször megdobálták, mint a feleségét. A férfi, még ha könnyelmű is, általában szentimentálisabb, mint a nők. Képtelen lévén erőltetni az érzéseket, s tudván tudva, hogy a bánat nem fogja makacsul követni, Maszarura hirtelen rátört a magány, nem állt ellen, félrelépett. Hamar ráunt. Tomoko teherbe esett. Rohant vissza hozzá, mint gyermek az anyjához.

A tragédia hajótörés áldozataivá avatta őket. Kisvártatva képesek voltak úgy szemlélni, mint azok az emberek, akik aznap az újságjukban olvasták a hírt. Tomoko és Maszaru már-már azon tűnődtek, mi volt a részük benne. Nem velük történt, a nézői voltak, történetesen a legközelebbiek. Az esemény valódi szereplői, akik az örökkévalóságig osztoztak benne, mind meghaltak. Hogy mi magunk is kivegyük a részünket egy eseményből, mely történet lesz, tulajdon létezésünket kell kockára tennünk. De mit tett kockára Maszaru és a felesége? S végül is, módjukban állt bármit kockára tenni?

A baleset messziről szórta fényét, mint világítótorony valami távoli földnyelvről. Világa hol feltűnt, hol megszakadt, akárcsak a Cumeki-fok vilá-

gítótornyának forgó fénykévéje A. fürdőtől délre. Az igazságtalanságból erkölcsi lecke lett, s a konkrét eset metaforává emelkedett. Már nem pusztán az Ikuta családé volt, köztulajdonná vált. Miképpen a világítótorony fénycsóvája megvilágítja a puszta partokat, a hullámokat, melyek tarajuk fehér fogazatával egész éjszaka a magányos sziklaszirteket harapdálják, s fényük megcsillan a ritka fák levelein, úgy ragyogta be a baleset a körülöttük élők életét. Az embereknek meg kellett tanulniuk a leckét. Az ősöreg, egyszerű leckét, melyet a szülőknek az agyukba kellene vésniük: a gyermekeket egy pillanatra sem lehet őrizet nélkül hagyni a tengerparton. Ott is bele lehet fulladni a vízbe, ahol nem is gondolnánk.

Nem mintha Maszaru és a felesége azért áldozott volna fel két gyermeket meg egy nővért, hogy ezt a leckét megtanítsák. A hármas veszteségnek azonban nem volt más tanulsága, és megannyi hősies halál sem rendelkezik többel.

Tomoko negyedik gyermeke a nyár végén született meg, leány volt. Boldogságuk nem ismert határt. Maszaru szülei eljöttek Kanazavából, hogy lássák az új unokát, és ha már Tokióban voltak, Maszaru elvitte őket a temetőbe.

Momoko lett a kislány neve. Anya és gyermeke jól volt - Tomoko jól tudott bánni a csecsemőkkel. Kacuo meg el volt ragadtatva, hogy megint van egy kishúga.

A következő nyáron történt, két évvel a vízbefúlás, egy évvel Momoko születése után. Tomoko azzal lepte meg Maszarut, hogy el szeretne menni A. fürdőbe.

- De hiszen azt mondtad, hogy soha nem akarsz visszatérni!
- Most mégis vissza akarok menni.
- Milyen furcsa vagy!
- Te vagy furcsa! Én nem ragaszkodom hozzá!
- Nem? Akkor ne vesztegessünk több szót rá!

Tomoko két-három napig nem hozta szóba a dolgot. Aztán megint rákezdte:

- Oda szeretnék menni!
- Menj egyedül!
- Egyedül nem bírok.
- Miért nem?
- Félnék.
- Miért akarsz olyan helyre menni, ahol félsz?
- Azt szeretném, ha valamennyien mennénk. Minden jó lett volna, ha *akkor* te is velünk vagy. Azt akarom, hogy gyere te is!
- Nem tudjuk, mi történik, ha sokáig akarsz maradni. És én nem lehetek sokáig távol.
- Csak egy napra!
- De fájni fog!

Maszaru faggatta, miért akar odamenni. De Tomoko csak annyit mondott, hogy maga sem tudja. Aztán Maszarunak eszébe jutott, hogy a detektívregényekben, melyekért odavolt, azt olvasta: a gyilkos mindig visszatér a helyszínre, bármekkora kockázatot vállal. Tomokót teljesen a hatalmába kerítette a különös késztetés, hogy viszontlássa azt a helyet, ahol a gyermekei meghaltak.

Tomoko harmadszor is kérlelni kezdte - nem erőszakosan, de kitartóan -, így Maszaru elhatározta, inkább hétköznap mennek, hogy elkerüljék a hétvégi tömeget. A. fürdőhely egyetlen fogadója Eirakuszo volt. Lefoglalták a szobáikat, minél távolabb a gyász helyiségétől. Tomoko még mindig nem engedte, hogy a férje vezessen, amikor velük voltak a gyermekek. Itóban mind a négyen, férj, feleség, Kacuo és Momoko taxiba szálltak.

Teljében volt a nyár. Az út menti házak mögött a napraforgók bozontja oroszlánsörényként sárgállott. A taxi porfelhőt vert nyílt, becsületes ábrázatukba, de ez a napraforgókat szemlátomást nem zavarta.

Amikor a tenger feltűnt jobboldalt, Kacuo felnyögött örömében. Ötéves volt, és két éve múlt, hogy nem járt tengerparton.

A taxiban alig beszélgettek. Rázós volt az út, alkalmatlan a társalgásra. Momoko néha gőgicsélt valamit, amit megértettek. Kacuo megtanította neki a „tenger" szót, a kislány a másik ablakon túlra, a vörös, kopár hegyre mutatva mondta: „tenger". Maszaru úgy érezte, Kacuo egy olyan szót tanított meg a babának, amely szerencsétlenséget hoz rájuk.

Megérkeztek az Eirakuszo fogadóhoz, és a hajdani igazgató jött elébük. Maszaru borravalót adott neki. Az járt a fejében, mennyire remegett a keze, amikor utoljára nyomott a markába egy ezerjenest.

A fogadó csendes volt. Rossz év járta. Maszaru emlékezetébe feltolult a múlt, izgatott lett. Szemrehányást tett a feleségének, a gyerekek füle hallatára.

- Mi az ördögöt keresünk itt? Az egész csak arra jó, hogy felidézzük, amit mindenképpen el akarunk felejteni. Amit végül is elfelejtettünk. Van más jó hely is, ahová, az életében először, elvihettük volna Momokót. És nekem épp elég dolgom van, nincs időm ostoba utazgatáshoz.

- De hát te is beleegyeztél.

- Mert nem hagytál békén.

A pázsit perzselődött a délutáni napban. Minden éppen olyan volt, mint két éve. Kék, vörös és zöld mintás fürdőruha száradt a fehér hintán. Két-három karika hevert a fűben félig megbúvó cövek közelében. A gyepre, ahová Jaszue testét fektették, árnyék esett. A fák lombján a napfény átszűrődött a csupasz fűre, foltjaiban hirtelen mintha Jaszue zöld fürdőruháját mozgatta volna: a napfoltok együtt táncoltak a széllel. De ez a káprázat csak Tomokóval játszott. Aki nem élte át, mint Maszaru sem, annak nem létezett a baleset, s ezt a fűvel benőtt földdarabot is csak egy békés, árnyékos helynek látta. Maszaru és a többi vendég is, gondolta Tomoko.

A felesége hallgatott, Maszaru nem akarta több szemrehányással elhalmozni. Kacuo lement a kertbe, eldobott egy karikát. Leguggolt, figyelte, merre

tart. A karika billegve az árnyékba gurult, dülöngélt, a földre dőlt. Kacuo mozdulatlanul leste. Azt hitte, a karika magától feláll majd.

Kabócák zúgtak. A most hallgatag Maszaru érezte, ahogy a veríték átnedvesíti inge gallérját. Eszébe jutott családapai kötelessége. „Menjünk a strandra, Kacuo!"

Tomoko a karjára vette Momokót. Mind a négyen átvágtak a kerítés sövényén, a fenyők alatt haladtak. A hullámok sebesen rontottak neki a partnak, szikrázva omlottak szét.

Apály volt, a sziklát megkerülve le tudtak menni a strandra. Maszaru kézen fogta Kacuót, a fogadóban kölcsönvett fapapucsban lépkedett a forró homokon.

Egyetlenegy napernyő sem volt letűzve a parton. Vagy húsz embert láttak a strandon a szikla mögött, ahol fürödni lehetett.

Mind a négyen szótlanul álltak a víz szélén. Ezen a napon is, egymásra torlódva, pompás felhőfürtök csüngtek alá az égről. Különös volt, hogy ilyen súlyos fénytömeg szülessen a levegőégből. A látóhatár szegélyén összetömörödött felhőkről bárányfelhők szakadtak le, mintha seprűvel kergették volna szét őket a kék égbolton. A felhők alul mintha valamit tartottak, alátámasztottak volna. A túláradó fény és az árnyék sötét, most megfogamzó szenvedélyt rejtegetett, mely mint egy sugárzó építmény, akarattá állt össze, zenévé.

A szárazföldnél végtelenül tágasabb és változatlanabb tenger egyre csak áradt feléjük a felhők alatt. A föld soha nem tudott úrrá lenni a tengeren, még az öblökben sem. A part egyik széles karéjában is tenger árasztott el mindent.

A hullámok fölemelkedtek, megtörtek, visszahúzódtak. Morajlásuk a nyári napfény nagy békéjét idézte, nem zaj volt. Inkább fülsiketítő csend. A hullámok, nem is a hullámok, hanem a fodrozódó víztarajok érzelmes átváltozása a fény hívására, a hullámok gúnyos kacagása, amint önmagukat is kinevetik - a víztarajok a talpuk alá siettek kimúlni, majd visszahúzódtak.

Maszaru oldalról a feleségére pillantott.

Tomoko a tengert nézte. A tengeri szellő belekapott a hajába, a napról mintha nem vett volna tudomást. Szeme nedves volt, a tekintete már-már királynői. Szigorúan összeszorította a száját. Karjában az egyéves Momokót tartotta, a fején kis szalmakalappal.

Maszaru látta már ezt az arcot. A tragédia óta Tomoko arcán gyakran ott volt ez a kifejezés, mintha megfeledkezett volna önmagáról, mintha valamire várt volna.

Kedve lett volna könnyedén odavetni: - Mire vársz? - De nem akaróztak a szájára jönni a szavak. Arra gondolt, kérdés nélkül is tudja.

Végigfutott a hideg a hátán, majd erősen megszorította Kacuo kezét.

FÁZSY ANIKÓ fordítása